

Gerald Knaus ve Alexandra Stiglmeier

Türkiye'ye Adil Davranmak AB'nin de Çıkarına

Her yıl yüz binlerce Türk, Avrupa Birliği'ne seyahat edebilme şansını yakalamak için para ve zamanlarını ayırarak AB konsolosluklarının kapılarında sıraya giriyor. 2010 yılında bu sayı 625,000'e ulaştı. Başvuru sahiplerine çoğunlukla tek girişe imkan tanıyan ve birkaç günü kapsayan bir vize veriliyor. Fakat bazen bu kişilere giriş izni verilmiyor. Almanya'da tedavi gören Alman uyruklu hasta üvey babasını ve Stuttgart'ta yaşayan (Türk) annesini 2007 yılında ziyaret etmek isteyen Leyla Demirkan örneğinde olduğu gibi.

26 ülkenin dahil olduğu Schengen alanını, Birleşik Krallık'ı ve İrlanda'yı çevreleyen vize bariyeri Türk vatandaşları ve yetkilileri için düş kırıklığı yaratan bir unsur. Türkiye'nin AB aday ülkeleri arasında vizesiz dolaşımdan yararlanamayan tek ülke olduğu düşünülürse bu hissiyat daha iyi anlaşılabilir. Kendilerine AB üyeliği yönünde herhangi bir söz verilmemiş Moldova ve Ukrayna bile AB ülkeleriyle vize serbestleşmesi süreci içerisinde yer alıyor ve AB'nin diğer doğu komşularının da bu sürece dahil olması bekleniyor. Hatta Rusya'nın vizesiz dolaşımdan yararlanabilmesi olasılığı bile zaman zaman tartışmalarda yer buluyor.

AB, beş Batı Balkan ülkesine yönelik vize serbestleşmesi sürecini 2008 yılında hayata geçirdi. Her ülkeye birer vize yol haritası sunuldu ve her yol haritasında, yerine getirilmesi beklenen yaklaşık 50 adet özel ve zorlu koşul yer aldı. AB, vize serbestleşme sürecinin her adımını yakından takip etti ve bölgeye birçok bilirkişi heyetleri gönderdi. Ayrıca Balkan liderlerine, ülkelere adil davranılacağına yönelik sözler de verildi ve bu sözler tutuldu. Bu ülkeler AB'nin kendilerinden talep ettiği koşulları (pasaport güvenliği, sınır denetiminin sıkılaştırılması, AB ile polis kuvvetlerinin işbirliği gibi) 2009 ve 2010 yıllarında yerine getirince, bu ülkelere uygulanan vize zorunluluğu da sona erdi.

Türkler, Sırların, Arnavutların ve Boşnakların AB'ye vizesiz girişine tanıklık ederken AB, Türkiye'ye vizesiz dolaşım sürecine yönelik en ufak bir perspektif bile sunmadı. 2011 Şubat'ında gerçekleştirilen bir toplantıda AB ülkelerinin içişleri bakanları yalnızca 'vize, dolaşım ve göç üzerine diyalog' konusunu tartışmaya açtı. Şubat 2012'de gerçekleşen Göç, Sınır ve İltica Konuları Strateji Komisyonu (SCIFA) toplantısı ise AB üye ülkelerinin yaklaşımlarında henüz bir değişiklik olmadığına işaret ediyordu.

AB'deki pek çok içişleri bakanı, seçmenlerini Türklere sunulacak vizesiz dolaşım imkanının AB için herhangi bir risk oluşturmayacağına ikna etmelerinin mümkün olmadığına inanıyor. Ya on binlerce Türk vizesiz dolaşım hakkını suiistimal edip AB

ülkelerinde vizelerinin kendilerine tanıdığı süreden fazla kalır ve yasadışı yollardan çalışmaya başlarsa? Ya binlerce kişi siyasi sığınma talebinde bulunursa? Türklere vizesiz dolaşım imkanının sunulması, Türklere tanınan tehlikeli bir ayrıcalık olmaz mı?

Sürdürülebilir Değil

AB'nin mevcut politikalarında üç sorun göze çarpıyor. Bu sorunların ilki, AB'nin kendi yasal taahhütlerini hiçe sayıyor olması. İkincisi, Birlik için hayati öneme sahip güvenlik gereksinimlerinin göz ardı edilmesi. Sonuncusu ise bu politikaların hatalı yargılara dayandırılıyor olması. AB'nin Türkiye'ye uygulamakta olduğu mevcut vize politikaları bu sebeplerden ötürü sürdürülebilir değildir ve bu politikaların revize edilmesi gerekmektedir.

AB çalışma grupları, vize konusunda Türk vatandaşlarının AB içerisinde yasal haklara sahip olduğu gerçeğini çoğu zaman göz ardı etmektedir. Bu gerçek, Avrupa Adalet Divanı ve birçok ulusal mahkeme tarafından da kabul edilmiştir. Alman en son kararlar, Türklerin aralarında Almanya ve Hollanda'nın da bulunduğu pek çok AB ülkesine üç aylık süre dahilinde vizesiz seyahat etme hakkında sahip olduğunu onaylamıştır. Bu kararlar göz önünde bulundurulduğunda, Schengen vize uygulamasının ve bu uygulamanın dayandırıldığı AB düzenlemelerinin yasadışı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

2009 yılının Ağustos ayında bir Türk vatandaşının Alman federal polislerince Çek Cumhuriyeti sınırında tutuklanmasını takiben açtığı davanın sonucundan çok az AB içişleri bakanı haberdardır. Bu kişi, Almanya'ya araba satın almak amacıyla vizesiz giriş yapmış olmasına karşın Cham kent mahkemesi bu kişinin tahliyesine karar verdi ve aynı mahkeme, bu kişinin, bir Türk vatandaşı olarak ““Geriye Dönük Kötüleştirme Yasağı” (Standstill-Clause) üzerinde anlaşılmış hükümler kapsamında vizesiz dolaşımdan yararlanabileceğini’ belirtti.

Bu karar, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında imzalanmış 1963 tarihli Ortaklık Anlaşması'na getirilen bir protokole dayandırılıyordu. Protokole göre ‘her iki taraf da birbirlerine yerleşme serbestisi ve hizmet özgürlüğü konularında yeni kısıtlamalar getirmemek konusunda’ anlaşmaya varmıştı. Protokol, 1973’ün Ocak ayında yürürlüğe girdiğinde, bugün AB üyesi olan 11 ülke Türk vatandaşlarından vize talep etmemekteydi. Avrupa Adalet Divanı'nın içtihatlarında da AB kanunlarına göre hizmet özgürlüğünün hem hizmet alan hem de hizmet veren şahısları kapsadığı belirtilmiştir.

Mahkemeler Faal

Son birkaç yıldır Avrupa mahkemeleri, bu protokol uyarınca Türk vatandaşların haklarını savunmaya devam ediyor. 2009 Şubat'ında Avrupa Adalet Divanı, kamyon şoförlüğü yapan Mehmet Soysal ve İbrahim Savatlı'nın, hizmet sağlayıcıları olarak Almanya'ya giriş yapabilmek için vizeye ihtiyaçları olmadığına hükmetti. 2009 yılında Los Angeles'tan İstanbul'a Münih aktarmalı uçan iş kadını Candan Erdoğan, aktarmasındaki bir aksaklık sebebiyle bağlantı uçağını kaçırdı. Alman polisi Erdoğan'ın Münih

Havalimanı'nı terk etmesine izin vermeyince Erdoğan davacı oldu ve Şubat 2011'de, Münih'teki bir mahkeme, Erdoğan'ın 'hizmetlerden yararlanma amaçlı ve özellikle de turistik olarak, oturma izni ya da vize sahibi olmadan Alman Federal Cumhuriyeti'ne üç aylık giriş yapabileceği' yönünde karar aldı.

Kasım 2010'da, Polonya'dan Almanya'ya vizesiz giriş yapmak isteyen bir Türk turist, yasadışı göç sebebiyle tutuklandı ve hapse atıldı. Hannover'deki bir mahkeme, 2011'in Ocak ayında Türk turistin herhangi bir yasayı çiğnemediği için tahliye edilmesi gerektiği yönünde karar aldı. 2011 yılının Şubat'ında hamile bir Türk kadın, Avusturya'dan Almanya'ya geçiş yapmak isterken Bad Reichenhall'da tutuklandı. Traunstein yerel mahkemesi, polislin kadını serbest bırakması gerektiği yönünde karar aldı ve Almanya'da turist olarak üç ay boyunca kalma hakkının bulunduğunu belirtti.

2011 Haziran'ında yayımlanan Alman Federal Meclisi bilimsel araştırma servisi raporunun yazarları, mahkeme kararının 'sonunda Türk vatandaşlarının federal alana vizesiz girebilmesi ve çalışmadıkları sürece (pasif hizmet özgürlüğü) oturma izni almaksızın üç ay kalabilmesi konusunu açıklığa kavuşturduğunu ve özellikle de turistlerin bu durumdan faydalanmasının beklenildiğini' belirttiler. Şu anda Avrupa Adalet Divanı tarafından görülmeye devam eden Leyla Demirkan davasının da benzer bir şekilde ve hatta daha da net olarak sonuçlanacağı öngörülüyor.

Mahkeme kararları, AB'nin mevcut vize politikasının sürdürülemez olduğunu gösterirken, AB'nin güvenlik öncelikleri de aynı vize politikasının mantık dışı yapısını ortaya koyuyor. AB'nin, Schengen Bölgesi'ndeki yasadışı göç, Yunanistan'ın Schengen Bölgesi'ndeki geleceği ve Bulgaristan ve Romanya'nın Schengen Bölgesi üyeliği gibi sorunları çözebilmesi için Türkiye'nin tam desteğine ihtiyacı var.

Yunanistan'ın Sınırlarını Güvence Altına Almak

Schengen Bölgesini ilgilendiren konuların başında, Yunanistan'ın Türkiye ile sınırının güvence altına alınması gelmektedir. Geçen yıl, Türk-Yunan sınırında 61,000'den fazla yasadışı göçmen tespit edildi. İnsan hakları grupları Yunanistan'da büyük bir insani krizin yaşandığına sürekli olarak dikkat çekiyor. Adalet ve İçişleri Konseyi, 8 Martta 'Yunanistan, sığınmacı başvurularının kabul edilmesi ve değerlendirilmesi sürecinde Avrupa'nın asgari standartlarını yakalayamamıştır. Bu sorun, özellikle Türkiye üzerinden gelmekte olan göç baskısıyla belirginlik kazanmıştır.' şeklinde görüş belirtti.

AB'nin sınırlarından sorumlu olan kurum olan Frontex, büyük bir problemle karşı karşıyadır. Bu sorun çözüme ulaşmazsa, bu büyük göç dalgası Yunanistan'ın Schengen bölgesindeki üyeliğini de tehlikeye sokabilir. Ayrıca, Türkiye ile sınırı bulunan Bulgaristan'ın, ve Romanya'nın Schengen bölgesine katılımının yasadışı göçmenlerin AB'nin diğer bölgelerine dağılmasını kolaylaştırabileceği yönünde korkular su yüzüne çıkmaktadır.

AB içişleri bakanlarının ısrarla talep ettiği Türkiye ve AB arasındaki geri kabul anlaşmasının onaylanması ve uygulamaya geçirilmesi, Türkiye'nin yasadışı göçmenlerin Yunanistan'a girişini engellemeye yönelik diğer bazı adımları atmaması halinde, göç

sorununun çözümü konusunda düşünöldüğü kadar fayda sağlamayacaktır. Türkiye ve Yunanistan arasında 2002 yılından beri bir geri kabul anlaşması yürürlükte. Bu anlaşmanın yasadışı göç dinamiklerini değiştirmek yönünde çok az bir katkı yaptığı göz önünde bulundurulursa, AB ile yapılacak olan yeni bir anlaşmanın da farklı olacağına inanmak için hiçbir neden yoktur.

Kısasa Kısas

Türkiye'nin sınır yönetimi konusunda düzenlemeye gitmesi, Frontex ile daha yakın işbirliği içinde bulunması ve ülke dışına çıkışların kontrolüne daha fazla yatırım yapması, daha fazla çaba, iyi niyet ve güven gerektiriyor. Frontex yetkilileri, bize Türkiye'nin ciddi çabalar göstermesi halinde yasadışı göçün hızlı bir şekilde azalacağından emin olduklarını belirtmiştiler. Fakat Türk yetkililer, bu alanda işbirliğine gidilmesi için öncelikle AB'nin vize serbestleşmesi konusunda Türkiye'ye adil davranması gerektiğinin altını çiziyor. Türkiye, dikkat ve kaynak gerektiren birçok zor sınıra sahip.

Öyleyse vize serbestleşmesi sürecinin Avrupa'da sebep olduğu korku nasıl açıklanabilir? Yunanistan'a giriş yapan yasadışı göçmenlerin büyük çoğunluğunu Türkler değil, Afganistan, Cezayir ve Somali uyruklu insanlar oluşturuyor. Son yıllarda Almanya'dan Türkiye'ye iş bulma umuduyla geri dönüş yapan insanların sayısı Almanya'ya gidenleri aştı. Yani Türkiye'den AB'ye büyük çaplı bir göçün yaşanması olasılığı, son araştırmaların da gösterdiği üzere, yanlış bir muhakemenin sonucudur.

Bütün bunlar bizi bariz olan řu sonuca ulaştırıyor: Avrupa Komisyonu, en yakın zamanda, 2008 yılında AB aday ülkesi Makedonya ya da diğer Batı balkan ülkelere yaptığı gibi Türkiye'ye de vize serbestleşmesi yol haritasını sunmalıdır. Bunu yaparken AB, üye ülkelerin arkasına saklanmamalıdır. Bu kararın herhangi bir üye ülkenin oyuna sunulması gerekmediği gibi, bu karar Kıbrıs bu yaz AB başkanlığını devralmadan önce verilebilir.

Türk yetkililer de Avrupa başkentlerine giderek neden ülkelere vize yol haritasının sunulması gerektiğini ve Yunanistan sınırı konusunda karşılıklı işbirliğinin her iki taraf için de nasıl faydalı olacağını anlatmalıdır. Ayrıca vize serbestleşmesi sürecinin rayına oturtulmasının, Avrupa mahkemelerinin kararları sonucu Avrupa Birliği üyesi ülkelere vizesiz dolaşımın dayatılmasına oranla çok daha makul bir alternatif olduğunun altı tekrar çizilmelidir.

Yol haritası karşılığında Türkiye, detayları üzerine AB ile münazara edilmiş geri kabul anlaşmasını imzalamalıdır. Fakat sadece bu anlaşmanın imzalanması, her iki taraf için de çok az değişikliği beraberinde getirecektir. Daha önemli olan Türkiye'nin, Yunanistan'a yasadışı göçün engellenmesi konusunda Frontex ile ortak çalışmalara başlamasıdır. Bu alanda alınacak sonuçlar daha çabuk ve kesin olacaktır.

Türk vatandaşlarının vizesiz dolaşımı için ileriye yönelik adımlar atılması tüm taraflar için kazançlı olacaktır. Örneğın yol haritasında belirtilen sürecin izlenmesi, Türkiye'de insan hakları konusunda ilerleme kaydedilmesine yardımcı olacak; yasadışı yabancıların

durumu, Türkiye'nin sığınma sistemini revize etmesiyle düzelecektir. Türkiye'nin Frontex ile daha sıkı ilişkisi Yunanistan'ın Schengen Bölgesi'nde kalmasını mümkün kılarken, Bulgaristan ve Romanya'nın da bu bölgeye daha fazla beklemeden katılımına olanak sağlayacaktır. AB-Türkiye ilişkilerinde de ilerleme kaydedilecektir. Vizesiz dolaşım, Türk öğrenciler ve işadamlarına yeni olanaklar sunarken Türkiye'den gelecek turistler, Avrupa ekonomilerine ve özellikle de Yunan ekonomisine yardımcı olacaktır.

Bu gelişmeler Türk yöneticilerine ve vatandaşlarına, AB politikacılarının hukukun üstünlüğü, mahkeme kararlarına saygı ve uluslararası taahhütlere uyulması gibi konulara gerçekten inandığına yönelik güçlü bir mesaj gönderecektir. Bu mesaja bugün itibariyle oldukça ihtiyacımız var.

Sonuçta her şey basit bir ortak çıkar ilişkisi üzerinden açıklanabilir.

Gerald Knaus ve Alexandra Stiglmeier, AB'nin yürütmekte olduğu vize serbestleşmesi sürecini 2008 yılından itibaren takip eden düşünce kuruluşu European Stability Initiative'in kurucu üyeleri ve yöneticileridir.

www.esiweb.org/whitelistproject